

CUPRINS:

Notă asupra ediției ... 5

Cuvântul traducătorilor ... 7

Dedicație ... 19

Prefață la ediția întâi din anul 1781... 21

Prefata ediției a doua ... 29

Introducere

I. Despre diferența dintre cunoașterea pură și cea empirică ... 49

II. Noi suntem în posesia unor anumite cunoștințe *a priori*, și însuși simțul comun nu este niciodată lipsit de astfel de cunoștințe ... 52

III. Filosofia are nevoie de o știință care să determine posibilitatea, principiile și întinderea tuturor cunoștințelor *a priori* ... 54

IV. Despre diferența dintre judecățile analitice și judecățile sintetice ... 56

V. În toate științele teoretice ale rațiunii sunt cuprinse, ca principii, judecăți sintetice *a priori* ... 59

VI. Problema generală a [Criticii] rațiunii pure ... 62

VII. Ideea și diviziunea unei științe speciale având numele de Critică a rațiunii pure ... 65

1. TEORIA TRANSCENDENTALĂ A ELEMENTELOR

PARTEA ÎNTÂI. ESTETICA TRANSCENDENTALĂ

Secțiunea întâi. DESPRE SPAȚIU ... 73

Secțiunea a doua. DESPRE TIMP ... 80

PARTEA A DOUA. LOGICA TRANSCENDENTALĂ

Introducere. IDEEA UNEI LOGICI TRANSCENDENTALE ... 95

I. DESPRE LOGICĂ ÎN GENERE ... 95

II. DESPRE LOGICA TRANSCENDENT ALĂ ... 98

III. DESPRE ÎMPĂRȚIREA LOGICII GENERALE ÎN ANALITICĂ ȘI DIALECTICĂ ... 99

IV. DESPRE ÎMPĂRȚIREA LOGICII TRANSCENDENTALE ÎN ANALITICĂ ȘI DIALECTICĂ TRANSCENDENTALĂ ... 102

Diviziunea întâi. ANALIZA TRANSCENDENTALĂ

Cartea întâi. ANALITICA CONCEPTELOR ... 104

Capitolul întâi. DESPRE FIRUL CONDUCĂTOR ÎN DESCOPERIREA TUTUROR CONCEPTELOR PURE ALE INTELECTULUI ... 104

Secțiunea întâi. Despre folosirea logică a intelectului în genere ... 105

Secțiunea a doua. Despre funcția logică a intelectului în judecăți ... 107

Secțiunea a treia. Despre conceptele pure ale intelectului sau categorii ... 111

Capitolul al doilea. DESPRE DEDUCȚIA CONCEPTELOR PURE ALE INTELECTULUI ... 118

Secțiunea întâi. Despre principiile unei deducții transcendente în genere ... 118

Secțiunea a doua. Deducția transcendentală a conceptelor pure ale intelectului ... 126

Secțiunea a treia. Despre raportul intelectului cu obiecte în genere și despre posibilitatea de a le

cunoaște a priori ... 157

Cartea a doua. ANALITICA PRINCIPIILOR (DOCTRINA TRANSCENDENTALĂ A JUDECĂȚII) ... 162

Introducere. DESPRE JUDECATA TRANSCENDENTALĂ ÎN GENERE ... 164

Capitolul întâi. DESPRE SCHEMATISMUL CONCEPTELOR PURE ALE INTELECTULUI ... 168

Capitolul al doilea. SISTEMUL TUTUROR PRINCIPIILOR INTELECTULUI PUR ... 178

Secțiunea întâi. Despre principiul suprem al tuturor judecăților analitice ... 180

Secțiunea doua. Despre principiul suprem al tuturor judecăților sintetice ... 182

Secțiunea a treia. Reprezentarea sistematică a tuturor principiilor sintetice ale intelectului pur ... 185

1. Axiome ale intuiției ... 188

2. Anticipații ale percepției ... 190

3. Analogii ale experienței ... 197

A. Analogia întâi, Principiul permanenței substanței ... 200

B. Analogia a doua. Principiul succesiunii în timp după legea cauzalității ... 205

C. Analogia a treia. Principiul simultaneității după legea acțiunii reciproce sau a comunității ... 218

4. Postulatele gândirii empirice în genere ... 223

Notă generală la sistemul principiilor ... 234

Capitolul al treilea. DESPRE PRINCIPIUL DISTINGERII TUTUROR OBIECTELOR ÎN GENERE ÎN FENOMENE ȘI NOUMENE ... 238

Apendice. Despre amfibolia conceptelor reflecției care rezultă din confundarea folosirii empirice a intelectului cu folosirea lui transcendentă ... 254

Notă la amfibolia conceptelor reflecției ... 259

Diviziunea a doua. DIALECTICA TRANSCENDENTALĂ

Introducere

I. DESPRE APARENȚA TRANSCENDENTALĂ ... 272

II. DESPRE RAȚIUNEA PURĂ CA SEDIU AL APARENȚEI TRANSCENDENTALE ... 275

A. Despre rațiune în genere ... 275

B. Despre folosirea logicii a rațiunii ... 277

C. Despre folosirea pură a rațiunii ... 279

Cartea întâi. DESPRE CONCEPTELE RAȚIUNII PURE ... 281

Secțiunea întâi. Despre idei în genere ... 282

Secțiunea a doua. Despre ideile transcendente ... 287

Secțiunea a treia. Sistemul ideilor transcendente ... 294

Cartea a doua. DESPRE RAȚIONAMENTELE DIALECTICE ALE RAȚIUNII PURE ... 297

Capitolul întâi. DESPRE PARALOGISMELE RAȚIUNII PURE ... 299

Respingerea argumentului lui Mendelssohn despre permanența sufletului ... 309

Concluzia soluționării paralogismului psihologic ... 320

Notă generală privind trecerea de la psihologia rațională la cosmologie ...	322
Capitolul al doilea. ANTINOMIA RAȚIUNII PURE ...	349
Secțiunea întâi. Sistemul ideilor cosmologice ...	351
Secțiunea a doua. Antitetica rațiunii pure ...	358
Primul conflict al ideilor transcendente ...	362
Al doilea conflict al ideilor transcendente ...	368
Al treilea conflict al Ideilor transcendente ...	374
Al patrulea conflict al ideilor transcendente ...	380
Secțiunea a treia. Despre interesul rațiunii în acest conflict cu sine însăși ...	386
Secțiunea a patra. Despre problemele transcendente ale rațiunii pure, întrucât trebuie să poată fi soluționate în mod absolut ...	393
Secțiunea a cincea. Reprezentarea sceptică a problemelor cosmologice prin toate cele patru idei transcendente ...	398
Secțiunea a șasea. Idealismul transcendent ca cheie pentru soluționarea dialecticii cosmologice ...	401
Secțiunea a șaptea. Decizia critică a conflictului cosmologic al rațiunii cu ea însăși ...	405
Secțiunea a opta. Principiul regulativ al rațiunii pure cu privire la ideile cosmologice ...	410
Secțiunea a noua. Despre folosirea empirică a principiului regulativ al rațiunii cu privire la toate ideile cosmologice ...	415
<i>I. Soluționarea Ideii cosmologice despre totalitatea compoziției fenomenelor într-un univers ...</i>	<i>416</i>
<i>II. Soluționarea Ideii cosmologice despre totalitatea diviziunii unui tot dat în intuiție ...</i>	<i>419</i>
Notă finală la soluționarea ideilor matematica-transcendente și notă preliminară la soluționarea ideilor dinamico-transcendente ...	421
<i>III. Soluționarea Ideilor cosmologice despre totalitatea derivării evenimentelor lumii din cauzele lor ...</i>	<i>424</i>
Posibilitatea cauzalității prin libertate În unire cu legea universală a necesității naturii ...	427
Lămurirea Ideii cosmologice a unei libertăți în unire cu necesitatea universală a naturii ...	429
<i>IV. Soluționarea Ideii cosmologice despre totalitatea dependenței fenomenelor cu privire la existența lor în genere ...</i>	<i>437</i>
Notă finală la întreaga antinomie a rațiunii pure ...	441
Capitolul al treilea. IDEALUL RAȚIUNII PURE ...	442
Secțiunea întâi. Despre ideal în genere ...	442
Secțiunea a doua. Despre idealul transcendent (<i>Prototypon transcendente</i>) ...	444
Secțiunea a treia. Despre argumentele rațiunii speculative în sprijinul existenței unei ființe supreme ...	451
<i>Prin rațiune speculativă nu sunt posibile decât trei moduri de a demonstra existența lui Dumnezeu ...</i>	<i>455</i>
Secțiunea a patra. Despre imposibilitatea unei dovezi ontologice a existenței lui Dumnezeu ...	456
Secțiunea a cincea. Despre imposibilitatea unei dovezi cosmologice a existenței lui Dumnezeu ...	462

Descoperirea și explicarea aparenței dialectice în toate dovezile transcendente despre existența unei ființe necesare ... 468

Secțiunea a șasea. Despre imposibilitatea dovezii fizico-teologice ... 471

Secțiunea a șaptea. Critica oricărei teologii întemeiate pe principii speculative ale rațiunii ... 477

Supliment la dialectica transcendentă ... 483

Despre folosirea regulativă a Ideilor rațiunii pure ... 483

Despre scopul final al dialecticii naturale a rațiunii omenești ... 498

II. METODOLOGIA TRANSCENDENTALĂ

Capitolul întâi. DISCIPLINA RAȚIUNII PURE ... 520

Secțiunea întâi. Disciplina rațiunii pure în folosire dogmatică ... 522

Secțiunea a doua. Disciplina rațiunii pure sub aspectul folosirii ei polemice ... 536

Despre imposibilitatea unei satisfacții sceptice a rațiunii pure în conflict cu ea însăși ... 547

Secțiunea a treia. Disciplina rațiunii pure cu privire la ipoteze ... 553

Secțiunea a patra. Disciplina rațiunii pure cu privire la demonstrațiile ei ... 560

Capitolul al doilea. CANONUL RAȚIUNII PURE ... 567

Secțiunea întâi. Despre scopul final al folosirii pure a rațiunii noastre ... 569

Secțiunea a doua. Despre idealul binelui suveran ca principiu care determină scopul final al rațiunii pure ... 573

Secțiunea a treia. Despre părere, știință și credință ... 581

Capitolul al treilea. ARHITECTONICA RAȚIUNII PURE ... 588

Capitolul al patrulea. ISTORIA RAȚIUNII PURE ... 599

Traducerea citatelor latine ... 603

Cum am devenit traducător! de Nicolae Bagdasar ... 605

INTRODUCERE

[Ediția a II-a]

I

Despre diferența dintre cunoașterea pură și cea empirică

Nu încapă nici o îndoială că orice cunoaștere a noastră începe cu experiența, căci prin ce altceva ar putea fi deșteptată spre funcționare facultatea noastră de cunoaștere, dacă nu prin obiecte care exercită influențe asupra simțurilor noastre și care, pe de o parte, produc ele însele reprezentări, pe de altă parte, pun în mișcare activitatea noastră intelectuală, pentru a le compara, a le lega sau a le separa, prelucrând astfel materialul brut al impresiilor sensibile într-o cunoaștere a obiectelor care se numește experiență? Astfel, *cronologic*, nici o

INTRODUCERE

[Ediția I]

1. Ideea filosofiei transcendente

Experiența este fără îndoială primul rezultat pe care-l produce intelectul nostru, prelucrând materialul brut al senzațiilor. Prin aceasta, însăși ea este prima învățătură, și în dezvoltarea ei este atât de inepuizabilă în învățăminte noi, încât viețile legate succesiv ale tuturor cunoașterii nu precede în noi experiența, și cu ea începe orice cunoaștere.

Dar dacă orice cunoaștere a noastră începe cu experiența, aceasta nu înseamnă totuși că ea provine întregă *din* experiență. Căci s-ar putea prea bine ca tocmai cunoașterea noastră prin experiență să fie un *compositum* din ceea ce primim noi prin impresii și ceea ce facultatea noastră proprie de cunoaștere (nefiind provocată decât de impresii sensibile) produce din ea însăși, adaos pe care noi nu-l distingem de acea materie primă mai înainte ca un lung exercițiu să ne fi făcut atenți asupra-i și abili de a-l separa.

Este deci cel puțin o problemă care reclamă încă o cercetare mai îndeaproape și care nu poate fi rezolvată imediat, la prima vedere: problema dacă există o astfel de cunoștință independentă de experiență și chiar de orice impresii ale simțurilor. Astfel de *cunoștințe* se numesc *a priori* și, se deosebesc de cele *empirice*, care își au izvoarele lor *a posteriori*, adică în experiență.

Această expresie nu este totuși încă destul de precisă pentru a desemna adecvat întregul sens al problemei de față. Căci se obișnuiește, desigur, să se spună despre multe cunoștințe derivate din izvoare empirice că noi suntem capabili să le avem sau că le avem *a priori*, fiindcă nu le deducem nemijlocit din experiență, ci dintr-o regulă generală pe care totuși am împrumutat-o de la experiență. Astfel se zice

generațiilor viitoare nu vor duce niciodată lipsă de cunoștințe noi care pot fi adunate pe acest teren. Totuși ea nu este nici pe departe singurul domeniu în care se lasă restrâns intelectul nostru. Ea ne spune, ce-i drept, ce există, dar nu că trebuie să existe în mod necesar așa și nu altfel. Tocmai de aceea ea nu ne dă o universalitate adevărată, iar rațiunea, care e atât de avidă de astfel de cunoștințe, este mai mult excitată de ea decât satisfăcută. Astfel de cunoștințe universale, care au totodată caracterul necesității interne, trebuie să fie, independent de experiență, clare și certe prin ele însele; de aceea ele se numesc cunoștințe *a priori*; dimpotrivă, ceea ce este obținut numai din experiență nu este cunoscut, cum se spune, decât *a posteriori* sau empiric.)

despre cineva care a săpat la temelie casa sa: el putea să știe *a priori* că se va prăbuși, adică el nu avea nevoie să aștepte experiența pentru a ști că ea se va surpa de fapt. Dar cu totul *a priori* el nu

putea totuși ști aceasta. Că și corpurile sunt grele și că, prin urmare, ele cad când li se sustrage suportul, acest lucru trebuia să-l cunoască totuși mai dinainte cu ajutorul experienței.

În cele ce urmează vom înțelege deci prin cunoștințe *a priori* nu pe acelea care au loc independent de cutare sau cutare experiență, ci pe acelea care sunt independente absolut de orice experiență. Acestea le sunt opuse cunoștințele empirice sau cele care sunt posibile numai *a posteriori*, adică prin experiență. Dar printre cunoștințe *a priori* se numesc pure acelea în care nu este amestecat absolut nimic empiric. Astfel, de exemplu, judecata: orice schimbare își are cauza ei, este o judecată *a priori*, dar nu pură, fiindcă schimbarea este un concept care nu poate fi scos decât din experiență.

Dar, ceea ce e foarte demn de remarcat, se vedește că și printre experiențele noastre se amestecă cunoștințe care trebuie să-și aibă originea *a priori* și care servesc poate numai pentru a procura o legătură reprezentărilor simțurilor noastre. Căci dacă eliminăm din cele dintâi tot ce aparține simțurilor, rămân totuși anumite concepte originare și judecări produse de acestea, care trebuie să se fi format cu totul *a priori*, independent de experiență, fiindcă fac să se poată spune sau cel puțin să se creadă că se poate spune despre lucrurile care apar simțurilor mai mult decât ar învăța simpla experiență, și ca anumite aserțiuni să cuprindă adevărata universalitate și necesitate strictă, ceea ce numai cunoașterea empirică nu poate procura.

I. Noi suntem în posesia unor anumite cunoștințe *a priori*, și însuși simțul comun nu este niciodată lipsit de astfel de cunoștințe

Avem nevoie aici de un criteriu cu ajutorul căruia să putem distinge sigur o cunoștință pură de una empirică. Experiența ne învață, în adevăr, că ceva are o însușire sau alta, dar nu și că nu poate fi altfel. Dacă, deci, în primul rând, se găsește o judecată care este gândită în același timp cu necesitatea ei, ea este o judecată *a priori*, iar dacă, pe lângă aceasta, nu este derivată decât din una care este ea însăși valabilă ca judecată necesară, ea este absolut *a priori*. În al doilea rând, experiența nu dă niciodată judecăților ei universalitate adevărată sau strictă, ci numai una presupusă și relativă (prin inducție), astfel încât propriu-zis trebuie să se spună: pe cât am observat până acum, nu se găsește nici o excepție la cutare sau cutare regulă. Dacă deci o judecată e gândită cu universalitate strictă, adică astfel încât absolut nici o excepție nu e îngăduită ca posibilă, atunci ea nu e dedusă din experiență, ci e valabilă absolut *a priori*. Universalitatea empirică nu este deci decât o înălțare arbitrară a valabilității, de la ceea ce e valabil în cele mai multe cazuri la ceea ce e valabil în toate cazurile, ca, de exemplu, în judecata: toate corpurile sunt grele; când, dimpotrivă, universalitatea strictă aparține esențial unei judecări, atunci această universalitate indică un izvor special de cunoaștere a judecării, anume o facultate de cunoaștere *a priori*. Necesitatea și universalitatea strictă sunt deci criterii sigure ale unei cunoștințe *a priori* și sunt inseparabil unite între ele. Dar fiindcă în folosirea lor e mai ușor uneori să se arate limitarea lor empirică decât contingenta în judecări sau fiindcă uneori e mai convingător să se arate universalitatea nelimitată pe care o atribuim unei judecări decât necesitatea ei, atunci e recomandabil să ne servim separat de cele două criterii amintite, fiecare din ele fiind prin el însuși infailibil.

Se poate ușor arăta că există într-adevăr în cunoașterea omenească astfel de judecări necesare și, în cel mai strict înțeles, universale, prin urmare judecări pure *a priori*. Dacă vrem un exemplu din științe, atunci nu avem decât să privim toate judecățile matematicii; dacă vrem un exemplu din cea mai comună folosire a intelectului, atunci pentru aceasta poate servi judecata că orice schimbare trebuie să aibă o cauză; ba, în cea din urmă, însuși conceptul de cauză conține atât de evident conceptul unei legături necesare cu un efect și pe cel al unei stricte universalități a regulii, încât acest concept de cauză s-ar pierde cu totul, dacă l-am deduce, așa cum a făcut H. urne, dintr-o asociație frecventă a ceea ce se întâmplă cu ceea ce precedă și dintr-o obișnuință izvorâtă din aceasta (prin urmare, dintr-o necesitate numai subiectivă) de a lega reprezentări. Fără a avea nevoie de astfel de exemple pentru a dovedi realitate a unor principii pure *a priori* în cunoașterea noastră, am putea, de asemenea, demonstra că aceste principii sunt indispensabile pentru posibilitatea experienței însăși, prin urmare că sunt *a priori*. Căci de unde ar putea lua experiența însăși

certitudinea ei, dacă toate regulile potrivit cărora procedează ar fi la rândul-le empirice, prin urmare contingente; de aceea, acestea cu greu pot fi considerate ca având valabilitate de prime principii. Totuși ne putem mulțumi aici de a fi expus folosirea pură a facultății noastre de cunoaștere ca fapt împreună cu criteriile ei. Dar nu numai în judecăți, ci și în unele concepte se revelă o origine *a priori* a unora dintre ele. Dacă suprimați din conceptul vostru de *corp* dobândit cu ajutorul experienței în mod succesiv tot ce este în el empiric: culoarea, duritatea sau moliciunea, greutatea, chiar impenetrabilitatea, rămâne totuși *spațiul*, pe care corpul (care a dispărut acum cu totul) îl ocupă, și pe acesta nu-l puteți suprima. Tot astfel, dacă suprimați din conceptul vostru empiric despre orice obiect corporal sau necorporal toate însușirile pe care vi le face cunoscute experiența, totuși nu-i veți putea lua pe aceea prin care îl gândiți ca *substanță* sau ca *inerent* unei substanțe (deși acest concept cuprinde mai multă determinare decât acela al unui obiect în genere). Trebuie deci să mărturisiți, convinși de necesitatea cu care acest concept vi se impune, că el își are sediul în facultatea voastră de cunoaștere *a priori*.

III. Filosofia are nevoie de o știință care să determine posibilitatea, principiile și întinderea tuturor cunoștințelor *a priori*

Ceea ce e cu mult mai important decât tot ceea ce precede este că anumite cunoașteri părăsesc până și câmpul tuturor experiențelor posibile, și prin concepte, cărora nicăieri nu le poate fi dat un obiect corespunzător în experiență, au aparența de a extinde sfera judecăților noastre dincolo de orice limite ale experienței.

Și tocmai în aceste cunoașteri din urmă, care depășesc lumea sensibilă, în care experiența nu poate servi de călăuză, nici de control, se află cercetările rațiunii noastre, pe care, din punctul de vedere al importanței, le considerăm cu mult mai de preferat, și ținta lor finală cu mult mai sublimă decât tot ceea ce intelectul ne poate învăța în domeniul fenomenelor; astfel că noi, chiar cu riscul de a ne înșela, mai curând cutezăm totul decât să abandonăm cercetări atât de importante pentru un motiv oarecare de îndoială sau de dispreț și indiferență. Aceste probleme inevitabile ale rațiunii pure însăși sunt *Dumnezeu, libertatea și nemurirea*. Iar știința al cărei scop final este îndreptat, cu toate pregătirile ei, propriu-zis numai spre rezolvarea acestor probleme, se numește *metafizică*. Metoda ei este la început *dogmatică*, adică își asumă cu încredere executarea operei fără a examina în prealabil dacă rațiunea poate sau nu duce la bun sfârșit o întreprindere atât de mare.

Pare fără îndoială natural că, de îndată ce am părăsit terenul experienței, vom înălța repede, cu cunoștințe pe care le posedăm fără să știm de unde și pe creditul unor principii a căror origine nu o cunoaștem, o clădire, fără a ne fi asigurat mai dinainte, prin investigații făcute cu grijă, de temeliile ei, că deci ne vom fi pus cu mult mai înainte întrebarea: cum poate ajunge intelectul la toate aceste cunoștințe *a priori* și ce sferă, valabilitate și valoare pot avea ele? De fapt nu este nimic mai natural, dacă prin cuvântul *natural* se înțelege ceea ce ar trebui să se întâmple în mod just și rațional; dar dacă prin acest cuvânt se înțelege ceea ce se întâmplă de obicei, atunci, dimpotrivă, nimic nu e mai natural și mai inteligibil decât că această cercetare a trebuit să fie multă vreme omisă. Căci o parte a acestor cunoștințe, ca cele matematice, posedă de mult certitudinea, și prin aceasta dă o bună speranță și pentru altele, deși acestea ar putea fi de natură cu totul diferită. Mai mult, după ce am depășit sfera experienței, suntem siguri că nu vom fi contrași de experiență. Imboldul de a extinde cunoștințele noastre este atât de mare, încât numai când ne izbim de o contradicție clară putem fi opriți în înaintarea noastră. Contradicția poate fi însă evitată, dacă facem ficțiunile noastre cu prudență, fără ca, din această cauză, ele să rămână mai puțin ficțiuni. Matematica ne dă un strălucit exemplu cât de departe putem ajunge în cunoașterea *a priori*, independent de experiență. E drept că ea se ocupă cu obiecte și cunoașteri numai întrucât acestea pot fi reprezentate în intuiție. Dar această împrejurare e lesne trecută cu vederea, fiindcă amintita intuiție însăși poate fi dată *a priori*, prin urmare abia se distinge de un simplu concept pur. Încurajat de o astfel de dovadă despre puterea rațiunii, impulsul de a extinde cunoștințele noastre nu mai vede limite. Porumbelul ușor, lovind în zbor liber aerul a cărui rezistență o simte, și-ar putea imagina că el ar reuși și mai bine în spațiul vid. Tot astfel, Platon a părăsit lumea sensibilă, fiindcă ea pune intelectului limite prea înguste și s-a aventurat dincolo de ea pe aripile ideilor în spațiul vid al intelectului pur. El nu a

observat că prin eforturile sale nu câștigă drum, căci nu avea nici un suport, așa-zicând, ca bază, pe care să se fixeze și la care să poată aplica forțele sale, pentru a urni intelectul din loc. Dar e soarta obișnuită a rațiunii umane, în speculație, de a termina edificiul ei cât mai repede posibil și de a cerceta abia după aceea dacă și temelia ei a fost bine pusă. Iar apoi se caută tot felul de pretexte pentru a ne mângâia asupra solidității ei sau mai curând pentru a respinge o astfel de examinare tardivă și primejdioasă. Ceea ce însă ne dispensează în cursul construcției de orice grijă și bănuială și ne dă iluzia unei aparente temeinicii este lucrul următor: O mare parte și poate cea mai mare din activitatea rațiunii constă în analizele conceptelor pe care le avem despre obiecte. Aceasta ne procură o mulțime de cunoștințe care, deși nu sunt nimic mai mult decât lămuriri sau explicații a ceea ce a fost gândit deja în conceptele noastre (deși încă în mod confuz), cel puțin cu privire la